

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ БАЗИ ТЕОРІЙ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

К. П. Нестеренко,

завідувач відділенням бухгалтерського обліку

і організації виробництва,

Таращанський агротехнічний коледж

ім. Героя Радянського Союзу О. О. Шевченка

В останні два десятиліття все більш помітне місце стала набувати теоретична концепція “наздоганяючого розвитку”. Йдеться про те, що економічний розвиток країни має орієнтуватися на приклад країн, що пішли вперед у своєму економічному розвитку. При цьому наздоганяюча країна повинна вибрати у якості лідерів такі галузі своєї економіки, в яких вона вже має порівняльні переваги, спираючись на які вона може вивести ці галузі у передові, використовуючи досвід і досягнення інших країн, іноземні капіталовкладення, підтримку держави і власний науковий потенціал. Ці галузі в свою чергу стануть базою для наздоганяючого розвитку інших галузей. Ці теоретичні погляди отримали образну назву “теорія журавлиного клину”. Подібно до того, як летить попереду журавель прокладає дорогу всієї зграї – “клину”.

На рубежі XX-XXI ст. загальною концептуальною базою теорій зовнішньої торгівлі, що з'явилися в розвинених країнах стала система поглядів “неолібералізму”. Ця система поглядів у своїй основі припускала максимальну свободу ринкових сил у міжнародній торгівлі при мінімальній участі держави. По суті ця система поглядів була теоретичною основою глобалізації у міжнародній торгівлі. Сутністю такого підходу є теза про те, що розвиток зовнішньої торгівлі окремих країн і міжнародна торгівля в цілому будуть

приносити благо усім країнам тільки за умови мінімального втручання держави у торговельні зв'язки. У цілому концепція неолібералізму відображала інтереси транснаціонального бізнесу.

Неолібералізм протягом останніх трьох десятиріч років панував в рекомендаціях МВФ, Світового банку та низки інших міжнародних інститутів, включаючи СОТ. Практичні рекомендації цих установ та система теоретичних поглядів, на яких вони базувалися, отримали назву “Вашингтонський консенсус”.

Вашингтонський консенсус з'явився на світ у 1990 р. як рецепт лікування економіки країн, що не виплачували свої борги. Незабаром його поширили на більшість країн, що розвиваються і на країни з перехідною економікою. Його стали розглядати як свого роду універсальний “рецепт”, що забезпечує успішний економічний розвиток в цілому і, зокрема, світової торгівлі. Відповідно до Вашингтонського консенсусу держави, що отримали кредити від МВФ, Світового банку, а також від провідних розвинених країн повинні були здійснювати відкриття національних економік, вводити ринкові свободи у внутрішніх і зовнішніх економічних відносинах, приватизувати державну власність і забезпечувати економічну стабільність шляхом жорсткої монетарної політики. Одночасно країнам-дебіторам таких кредитів пропонувалося різко зменшити регулюючу роль держави у зовнішній торгівлі і проводити ліберальну торговельну політику.

Однак реальний підсумок застосування неоліберальної ідеології Вашингтонського консенсусу виявився іншим, ніж очікувалося. Економіка більшості країн, що розвивалися по цьому шляху не показала суттєвих ознак стабілізації, а підсумки економічного розвитку виявилися більш ніж скромними. Вашингтонський консенсус як концептуальна основа теоретичних поглядів на природу зовнішньої торгівлі перевірки практикою не витримав. У 2003–2008 роках більшість країн, що розвиваються його відкинуло.

Характерно, що в числі критиків “Вашингтонського консенсусу” виявився колишній віце-президент Світового банку Дж. Стігліц, який запропонував замість Вашингтонського консенсусу, що дискредитував себе більш розумні і справедливі умови Поствашингтонського консенсусу, що включають не лібералізацію і дерегулювання, а створення механізму регулювання, який забезпечує ефективну роботу фінансової системи. Держава покликана відігравати активну роль у регулюванні економічних процесів. Проблема полягає не в тому, чи повинна держава бути залучена у економічне життя суспільства, а в тому яким чином це потрібно робити.

Таким чином, як теоретичні підходи, так і практика розглядають міжнародний обмін як результат розвитку міжнародного поділу праці. Спеціалізація окремих товаровиробників на виробництві різних товарів та їх розміщення в різних географічних районах робить можливим і необхідним обмін товарами між ними. Політичні та митні кордони держав перетворюють такий обмін у зовнішню торгівлю.